

СЕКЦІЯ 8.

Історичний та геополітичний аспекти євроінтеграційних процесів

УДК 327.[8-044.247]:351.755.61

Кулик Сергій,
к. політ. н., доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
Kulyk.Serhij@vnu.edu.ua

КОЛІР ЗАКОРДОННОГО ПАСПОРТА ДЕРЖАВ СВІТУ ЯК ПОКАЗНИК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Паспорт – це унікальний документ держави, яка його видала. У 1920 р. Ліга Націй провела спеціальну конференцію про паспорти та проїзні документи. Принципи паспортної системи були визначені також на наступних конференціях у 1926 і 1927 рр. Закордонний паспорт з'явився у часи Другої Світової війни, коли ООН створила єдину систему уніфікації даних. У багатьох країнах паспорт є одночасно і внутрішнім документом, і документом для подорожей за кордон. Паспорт «два в одному» мають громадяни Білорусі та Узбекистану; у Німеччині, Україні, Російській Федерації, Північній Кореї – це два різні документи. Для громадян Грузії, Бельгії, Словаччини, Франції, Казахстану, Литви, Китаю посвідченням особи є пластикова карта, а паспорт видають за бажанням.

«Звичайні» закордонні паспорти бувають лише чотирьох кольорів – червоного, синього, зеленого і чорного. Ці кольори та їх темні відтінки практичні: по-перше, приховують бруд і пошкодження, по-друге, краще контрастують з гербом, надаючи документу офіційний і професійний вигляд. На інтерактивному сервісі – базі даних паспортів «Passport Index» представлені головні документи 199 держав світу. З них 193 – члени ООН, ще шість – окремі території: Тайвань, Макао (Китай), Гонконг (Китай), Косово, Палестинська територія і Ватикан. Найпоширеніший колір паспорта у світі – синій/блакитний (84 країни), червоний (винний) – 68, зелений – 40. Найрідкісніший колір – чорний, їх видають сім країн [1].

Таблиця 1

Значення кольорів закордонних паспортів держав світу

Червоний колір	
Бордовий або темно-червоний	Колір паспортів багатьох країн-членів ЄС, за винятком Хорватії. Країни не члени ЄС: Фінляндія
Бордовий	Країни Латинської Америки, також Андського співтовариства націй – Перу, Болівія, Еквадор, Колумбія
Змінили на червоний	Країни, які зацікавлені у вступі в ЄС, – Туреччина, Македонія, Албанія
Червоний	Країни з історичним комуністичним минулим – Словенія, Сербія, Росія, Латвія, Румунія, Польща, Грузія
Яскраво-червоний	Швейцарія – відповідає їхньому національному прапору та символізує культуру
Синій колір	
Синій	15 держав Карибського басейну – Куба, Ямайка, Антигуа і Барбуда, Барбадос і Сент-Вінсент і Гренадини. Території США: Пуерто-Ріко, Американське Самоа та Віргінські острови; Канада, Австралія, Індія, Гонконг, Ісландія, Боснія та Герцеговина. Хорватія зберегла синій паспорт після вступу до ЄС у 2013 р. Великобританія – знову синій колір з моменту виходу з ЄС і поступове скасування старих бордових
Темно-синій	США, Україна – один з кольорів їхніх державних прапорів
Яскраво-синій	Фіджі, Тувалу, Кенія

Блакитні відтінки	Країни Пд. Америки, що належать до об'єднання МЕРКОСУР, – Бразилія, Аргентина, Парагвай, Уругвай, Венесуела. Також Коста-Ріка, Сальвадор, Казахстан, Сирія, Ізраїль, Ірак, Пн. Корея, Лівія
Зелений – улюблений колір пророка Мухаммеда, колір природи і життя	
Зелений	Сирія, Іран, Афганістан, Пакистан, Саудівська Аравія, Марокко, багато інших арабських країн.
Відтінки зеленого	Кольори країн-учасників Західноафриканського економічного союзу (ЕКОВАС): Бенін, Нігерія, Нігер, Кабо-Верде, Буркіна-Фасо, Кот-д'Івуар, Сенегал
Чорний колір	
Чорний	Країни Африки – Демократична Республіка Конго, Нова Зеландія, Малаві, Ангола, Палестина; Таджикистан Тринідад і Тобаго (Карибський басейн). У Новій Зеландії – це національний колір.

Джерело: [2, 3].

У країн-членів Європейського Союзу (EU) паспорти благородного бургундського відтінку у виборі якого переконали французи. Його затвердили у 1981 р. Європейці із 1976 р. розглядали варіанти ніжно-фіолетового і коричневого кольорів, але перший відхилили британці, а другий більшістю голосів визнали надто приземленим і простим [4]. Зміну кольору паспорту Туреччини з зеленого на загальноєвропейський у 2010 р. [5], видання «The Economist» назвало «вправою на брендинг».

У 1920–1992 рр. стандартним кольором паспортів Великої Британії був темно-синій. Із 1988 р. колір змінили на бордово-червоний, щоб привести його у відповідність до паспортів інших країн-членів ЄС. Попередній синій паспорт продовжували видавати, допоки його запаси не вичерпали у 1992 р. У 1993 р. синій паспорт був скасований. У грудні 2017 р. уряд оголосив про повернення синього паспорта [3].

У 2016 р. газета «The Sun» закликала уряд повернути «культовий» темно-синій паспорт «як символ повернення Великобританії суверенітету після Brexit». Депутати парламенту від Консервативної партії підтримали кампанію газети. Так, Е.Бріджін

заявив: «паспорт країни є символом її суверенітету», Е.Розінделл вважав, що «це питання ідентичності», і «мати рожеві європейські паспорти було приниженням». Депутат Європарламенту від Консервативної партії Д.Ханнан, один із ініціаторів Brexit, стверджував: «Повернення синього паспорта символізувало б те, що ми знову британські піддані, а не громадяни ЄС», «це було б видимою ознакою того, що ми є окремою країною» [6]. У березні 2020 р. було запроваджено новий темно-синій паспорт з дизайном, який базувався на попередньому синьому паспорті, востаннє виданому у 1992 р. Цей дизайн впроваджували поетапно протягом кількох місяців, і на момент запровадження планували, що до середини 2020 р. всі видані паспорти будуть синього кольору. Починаючи з 1 січня 2021 р. Великобританія видає паспорти синього кольору, які змінили червоні паспорти, що видавали раніше.

Національний паспорт Фінляндії також зазнав змін. До 1996 р. це був документ синього кольору. У 1996–2006 рр. паспорт був бордового кольору, відповідно до стандартів ЄС [7]. Паспорт Норвегії, незважаючи на те, що вона не є членом ЄС, теж бургундського кольору.

Таким чином, бордовий колір паспортів належить Андській системі інтеграції, а саме Андській спільноті націй (CAN) – міжнародній економічній організації країн Пд. Америки. До неї входять: Еквадор, Колумбія, Перу та Болівія. Завдання Андської спільноти націй – сприяння розвитку країн-учасниць за допомогою їхньої інтеграції та соціально-економічного співробітництва, пришвидшення економічного зростання й забезпечення зайнятості; створення латиноамериканського спільного ринку [8]. Блакитний колір паспорту належить країнам-членам митного союзу Об'єднаного ринку країн Південного конусу (MERCOSUR). За розмірами та економічним потенціалом МЕРКОСУР є другим митним союзом після ЄС і третьою зоною вільної торгівлі після ЄС і НАФТА. Відтінки зеленого кольору переважають на національних документах субрегіональної організації Економічного співтовариства країн

Західної Африки (ECOWAS). Метою створення Співтовариства є просування економічної інтеграції країн регіону.

У багатьох країнах колишнього соціалістичного блоку зберегли традиційний червоний колір. Натомість, у країнах пострадянського простору (СРСР) функціонують паспорти усіх чотирьох кольорів. Росія, Молдова, Грузія, колишні республіки Прибалтики мають паспорти червоних відтінків, Туркменістан, Узбекистан, Азербайджан – зелені. Казахстан, Киргизстан, Україна, Вірменія, Білорусь друкують сині паспорти, Таджикистан – чорного кольору.

У незалежній Україні весною 2007 р. бордову обкладинку паспорта замінили на темно-синю. При цьому старі паспорти діяли до дати, зазначеної у документі. Із 2020 р. цифрова версія паспорту доступна в додатку «Дія». Тобто, Україна друга країна у світі, що впровадила таку послугу для громадян. В умовах російсько-української війни 2014–2024 рр. «русский мир» акцентує увагу на тому, що українські закордонні паспорти схожі на паспорти США і мають таку ж структуру.

Отже, колір паспорта визначає:

- історична традиція (червоний – це колір прапорів вікінгів);
- географія: синій – це колір країн «Нового Світу», а також країн з морськими кордонами – Пн. і Латинська Америки, Австралії, Океанії; колір «чорного» континенту);
- політична суб'єктність (належність до певних регіональних інтеграційних об'єднань: ЄС, Андське співтовариство націй, МЕРКОСУР, ЕКОВАС; ідеологія – комуністичне минуле);
- релігійні аспекти (зелений – колір ісламу; європейські країни – особливе значення червоного кольору у християнстві);
- культура (чорний колір важливий історії і культурі Таджикистану і Палестини; це національний колір Нової Зеландії).

Колір паспорта інформує про геополітичні та економічні зв'язки країни. «Гармонізовані», уніфіковані за кольором документи символізують співробітництво між країнами – це країни-члени ЄС, МЕРКОСУР, ЕКОВАС. Хоча певні стандарти простежити важко: так,

у громадян США, України та Сирії колір паспортів однаковий – синій. Але сирійський документ вважають одним із «найгірших» у світі, він дає право поїздки без візи лише до трьох десятків країн. А влада Великої Британії після виходу країни з ЄС повернула свої культові темно-сині паспорти.

Список використаних джерел:

1. Passport Index. Explore the world of passports. URL: <https://www.passportindex.org>.

2. Що таке закордонний паспорт і що означає його колір? URL: <https://history.karpat.in.ua/?p=749&lang=uk>; Чому паспорти у всіх країнах світу бувають тільки чотирьох кольорів? URL: <https://ggtravel.com.ua/chomu-pasporty-u-vsikh-krainakh-svitu-buvaiut-tilky-chotyrok-koloriv/>; Експерти пояснили, з чим пов'язані кольори паспортів різних країн світу. URL: <https://glavcom.ua/world/observe/eksperti-pojasnili-z-chim-pov-jazani-kolori-pasportiv-riznih-krajin-svitu-635485.html>.

3. New blue British passport rollout to begin in March. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-51585018>.

4. Цвет паспорта. О чём он может рассказать? URL: <https://elitatour.com.ua/news/czvet-pasporta/>.

5. Почему у паспортов бывает всего 4 стандартных цвета. URL: <https://glavnoe.in.ua/news/n262562>.

6. Wells T., Reilly J. Blueprint for Britain. It's time to bring BACK the famous dark blue UK passport as a 'symbol of our independence' after Brexit. URL: <https://www.thesun.co.uk/news/1537388/its-time-to-bring-back-the-famous-dark-blue-uk-passport-as-a-symbol-of-our-independence-after-brex-it/>.

7. Паспорт Финляндии. URL: <https://international.expert/pasport-finlyandii.html>.

8. Стрельцов В. Ю. Андська спільнота націй. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9.